Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az egyenlőség javítása az EU-ban

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2023/C 75/09)

Előadó: **Ozlem YILDIRIM**

Társelőadó: **Cristian PÎRVULESCU**

Közgyűlési határozat:	2022.1.20.
Jogalap:	eljárási szabályzat 52. cikk (2) bekezdés
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.9.29.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.10.26.
Plenáris ülésszak száma:	573.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	140/13/31

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB emlékeztet az Európai Unió Alapjogi Chartájának preambulumában szereplő kijelentésre, miszerint „az Unió az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás oszthatatlan és egyetemes értékein alapul”. Hangsúlyozza a 20. cikk fontosságát is, amely kimondja azt az elvet, hogy a törvény előtt mindenki egyenlő.

1.2. Az EGSZB emlékeztet továbbá arra is, hogy az egyenlőség elvének alkalmazása tiltja a hátrányos megkülönböztetést, és egyúttal ösztönzi a jogi szabály következetes alkalmazását.

1.3. Az EGSZB kifejezetten bátorítja a Tanácsot, a Parlamentet és az Európai Bizottságot, hogy az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében folytassa a megkülönböztetések elleni védelem kidolgozását, elfogadva többek közt a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló irányelvre irányuló javaslatot ([1]).

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartája szilárd alapot jelent, és az egész Unióban egységes módon kell kialakítani az alapvető jogok védelmére szolgáló eszközöket. Emellett nem szabad megfeledkezni semmilyen olyan kölcsönhatásról, környezetről vagy helyzetről, amelyben előfordulhat hátrányos megkülönböztetés. Az eltérő jogvédelem az egyes jogok között elfogadhatatlan hierarchiát állít fel, és egész csoportokat zár ki a védelemből.

1.5. A jelenlegi uniós védelmi rendszer lényegében az áldozatok jogorvoslat és jogérvényesítés iránti egyéni keresetén alapul. Márpedig számos vizsgálat szerint az egyenlőtlenség strukturális, interszekcionális és rendszerszintű vonatkozásaival nem lehet bejelentések és eljárások útján megbirkózni, az áldozatok pedig csak jelentéktelen mértékben, statisztikailag nagyon kivételes és végső esetben fordulnak az igazságszolgáltatáshoz ([2]).

1.6. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a társadalmi struktúrákból fakadó összetett egyenlőtlenséget és megkülönböztetést csak következetes és összetett politikával, konkrét eszközökkel és hosszú távú mozgósítással lehet felszámolni. A tudatosítás, a láthatóság és a képzés fontos ösztönzők, ezért célszerű azokat a társadalom minden szintjén működésbe hozni.

1.7. Az EGSZB úgy véli, hogy az egyenlőség előmozdítását és az alapvető jogok védelmét olyan tágabb szociális szemléletbe kell ágyazni, amely gyarapítja és megerősíti a tagállamok és az uniós intézmények azon eszközeit, amelyekkel utóbbiak megvalósítják az állampolgárok, valamint a köz- és magánszereplők támogatását.

([1]) (COM(2008) 426).

([2]) Alapjogi Ügynökség, *Equality in the EU 20 years after the initial implementation of the equality Directives*, 2021. április.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak aktívan elő kell mozdítania az egyenlőség általános elvének elismerését és az elv érvényesítésére vonatkozó tevőleges kötelezettségeket. Ezen túlmenően és ennek érdekében az intézményeknek meg kell kezdeniük az európai egyenlőség előmozdítását célzó intézkedések következő generációjának kidolgozását.

1.9. Miközben az EGSZB elismeri, hogy a technológiai fejlődés sok polgár számára megkönnyíti a jogaihoz való hozzáférést, hangsúlyozza, hogy valójában új egyenlőtlenségeket hozhat létre, és ezért új cselekvési igényeket támaszt az egyenlő bánásmód elvének nyomon követése és érvényesítése érdekében.

1.10. Az EGSZB támogatja, hogy az uniós jogalkotás a kollektív keresetek tagállami végrehajtását megkönnyítő jogszabályokat fogadjon el, javítva a jogorvoslathoz való hozzáférést és ennek hatását a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemre és az egyenlő bánásmód védelmére – megkímélve ezzel az egyént a pereskedéstől, az elítélt gyakorlatoknak megfelelő súlyt adva a jogi fellépésnek és a hátrányos megkülönböztetést ténylegesen szabályozó elrettentő erővel ruházva fel a jogi keretet.

1.11. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak a tagállami hatóságok révén biztosítania kell a politikai, szakszervezeti és egyesületi szereplők biztonságát, védelmét és az egyenlő bánásmódot, ami korrelál a demokrácia, a jogállamiság és a politikai véleményen alapuló megkülönböztetés tilalmának értékeivel.

1.12. Azon is javítani kell, ahogyan az összes, főleg az emberi jogok védelmében részt vevő civil szereplő dolgozni tud a meglévő jogi eszközökkel, és együtt tud működni a közintézményekkel.

2. **Általános megjegyzések**

2.1. Az EGSZB emlékeztet az Európai Unió Alapjogi Chartájának preambulumában szereplő kijelentésre, miszerint „az Unió az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás oszthatatlan és egyetemes értékein alapul”. Hangsúlyozza a 20. cikk fontosságát is, amely kimondja azt az elvet, hogy a törvény előtt mindenki egyenlő.

2.2. Az EGSZB emlékeztet továbbá arra is, hogy az egyenlőség elvének alkalmazása tiltja a hátrányos megkülönböztetést, és egyúttal ösztönzi a jogi szabály következetes alkalmazását.

2.3. Ma az Európai Unió az egyenlőtlenségek többféle formáját és azok interszekcionális aspektusát ismeri el (köztük a nemek közötti, etnikai, társadalmi, generációk közötti stb. egyenlőtlenségeket).

2.4. Bő húsz évvel az Amszterdami Szerződés elfogadása után minden uniós és tagállami mutató szerint a foglalkoztatás, valamint a javakhoz, az oktatáshoz, a közszolgáltatásokhoz és a szociális védelemhez való hozzáférés terén továbbra is fennáll az etnikai hovatartozás, származás, nem, szexuális irányultság, vélemény, meggyőződés, fogyatékosság és életkor alapján történő hátrányos megkülönböztetés.

2.5. A hátrányos megkülönböztetés elterjedtsége mögött összetett, sokszor halmozódó folyamatok állnak, amelyek a közvetlen vagy közvetett megkülönböztetést eredményező, azokat megismétlő rendszerek, szabályok és átfogó folyamatok következményei. Az egyenlőtlenségek okainak e szövevényessége valójában olyan rendszerszintű helyzeteket teremt, amelyek gátolják az egyenlőség előmozdítását ([3]).

2.6. Az EGSZB a tagjain és a tagállamokban közvetlenül kifejtett tevékenységein keresztül szintén az általános társadalmi közérzet súlyosbodását észleli, valamint a kiszolgáltatott személyekkel szembeni megkülönböztető magatartások fokozott terjedését. E tekintetben nyilvánvaló, hogy gyors és összehangolt nemzeti és uniós szintű fellépésre van szükség.

2.7. Emellett a Covid19-válság közel két éve után több ENSZ-ügynökség, köztük a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet ([4]) is a társadalmi és területi egyenlőtlenségek súlyosbodásának aggasztó jeleit tapasztalja. A Covid19-válság kiélezte a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenséget, és jelentős hatással volt az európai vállalkozásokra, negatívan befolyásolva a munkahelyek megtartásával és létrehozásával kapcsolatos képességüket.

2.8. Ennek folytán a szegény vagy bizonytalan helyzetű társadalmi csoportok – amelyek a hátrányos megkülönböztetésnek szükségszerűen kiszolgáltatottabbak – még sebezhetőbbé váltak. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy e hátrányos megkülönböztetések sajátosságaira kell összpontosítani, és határozott politika kidolgozásával kell fellépni a gazdaságilag vagy szociálisan hátrányos helyzetű népességgel szembeni hátrányos megkülönböztetés ellen az EU-ban.

([3]) Mulder, J., Indirect sex discrimination in employment, European Network of legal experts in the field of gender equality and non-discrimination (A nemek közötti egyenlőséggel és a megkülönböztetésmentességgel foglalkozó jogi szakértők európai hálózata), Európai Bizottság, 2020.

([4]) Lásd különösen az ILO 8. jelentését a jelenlegi válság foglalkoztatásra gyakorolt hatásáról, 2021. október: Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, *COVID-19: ILO Monitor – 8. kiadás*, 2021. október 27.

2.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a társadalmi struktúrákból fakadó összetett egyenlőtlenséget és megkülönböztetést csak határozott politikával, konkrét eszközökkel és hosszú távú mozgósítással lehet felszámolni. Jelentősen nagyobb támogatást kell biztosítani az egyenlőség és az emberi jogok előmozdításával foglalkozó nemzeti szervek számára, különösen függetlenségük javítása, valamint személyi és pénzügyi erőforrásaik növelése tekintetében. A tudatosítás, a láthatóság és a képzés fontos ösztönzők, ezért célszerű azokat a társadalom és a közpolitika minden szintjén működésbe hozni.

2.10. Az EGSZB úgy véli, hogy az egyenlőség előmozdítását és az alapvető jogok védelmét olyan tágabb szociális szemléletbe kell ágyazni, amely gyarapítja és megerősíti a tagállamok és az uniós intézmények azon eszközeit, amelyekkel utóbbiak megvalósítják az állampolgárok, valamint a köz- és magánszereplők támogatását.

2.11. Az EGSZB újfent kijelenti, hogy teljes mértékben támogatja a szociális jogok európai pillérére vonatkozó új cselekvési tervet, és úgy véli, hogy annak számos eleme a szabadság, az alapjogok védelme és a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem előmozdításának irányába hat ([5]). A cselekvési terv célkitűzéseinek eléréséhez elengedhetetlen, hogy nagyobb figyelmet fordítsunk a végrehajtásukra.

2.12. Korábbi véleményeivel ([6]) összhangban az EGSZB elismeri az EU erőfeszítéseit a nemek közötti egyenlőség, az etnikai származás, a faj, az életkor, a vallás, a vélemény vagy a világnézet alapján történő hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem, az LMBTQIA+ személyek jogainak és a fogyatékossággal élők jogainak védelme, valamint a romák befogadásának és a bevándorlók jogainak védelme terén.

2.13. Amint azt az EGSZB már megállapította, a Charta az emberi jogi szervezetek, a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek által is kiaknázatlan lehetőséget rejt magában. Javításokra van szükség, hogy az egyenlőség elvének védelme, megelőzése, előmozdítása, végrehajtása és alkalmazása érdekében a hatása még erősebb lehessen ([7]).

2.14. A jelenlegi uniós védelmi rendszer lényegében az áldozatok jogorvoslat és jogérvényesítés iránti egyéni keresetén alapul. Márpedig minden vizsgálat szerint az egyenlőtlenség strukturális, interszekcionális és rendszerszintű vonatkozásaival nem lehet bejelentések és eljárások útján megbirkózni, az áldozatok pedig csak jelentéktelen mértékben, statisztikailag nagyon kivételes és végső esetben fordulnak az igazságszolgáltatáshoz ([8]).

2.15. Jelenleg a foglalkoztatás terén csak az Európai Unió működéséről szóló szerződés 19. cikkében említett esetekben lépnek fel (nemen, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékosságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetés).

2.16. Ráadásul az árukhoz és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés uniós jogi védelme a faj vagy etnikai származás és a nemek közötti egyenlőség eseteire korlátozódik. Az egyenlőtlen bánásmód semmilyen más formáját nem tekintik annak, és a hátrányos megkülönböztetés elleni védelem esetenként változik.

2.17. Napjainkban jelentős különbségek vannak a tagállamok által a megkülönböztetéssel szemben nyújtott védelemben. Egyes tagállamok védelmet biztosítanak az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén a 19. cikkben meghatározott megkülönböztetés valamennyi formájával szemben, míg mások ezeken túlmenő védelmet nyújtanak. Ezért a hátrányos megkülönböztetés elleni védelem, vagyis az egyenlőség védelme tagállamonként eltér.

2.18. E megállapítások tükrében kell meghatározni azokat a további lépéseket, amelyekkel a befogadás érdekében elháríthatóak az Európai Unión belüli egyenlő bánásmód hatékony jogvédelmi mechanizmusa végrehajtásának jelenlegi korlátai.

([5]) Cselekvési terv a szociális jogok európai pillérének megvalósítására (COM(2021) 38)(HL C 374., 2021.9.16., 38. o.).

([6]) Lásd különösen az alábbi véleményeket: *A fogyatékossággal élő nők helyzete* (SOC/579)(HL C 367., 2018.10.10., 20. o.); *A roma nők helyzete* (SOC/585)(HL C 110., 2019.3.22., 20. o.); *A fogyatékossággal élő személyek jogaival kapcsolatos menetrend kialakítása* (SOC/616)(HL C 97., 2020.3.24., 41. o.); *A sokszínűség kezelése az uniós tagállamokban* (SOC/642)(HL C 10., 2021.1.11., 7. o.); *Az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló, 2020–2025-re vonatkozó stratégia* (SOC/667)(HL C 286., 2021.7.16., 128. o.); *Cselekvési terv az integrációról és a befogadásról a 2021–2027-es időszakra* (SOC/668)(HL C 286., 2021.7.16., 134. o.); *Stratégia a fogyatékossággal élő személyek jogainak érvényre juttatásáért* (SOC/680)(HL C 374., 2021.9.16., 50. o.) és *A romák befogadását célzó stratégia a 2020-t követő időszakra*.

([7]) Vélemény:*Az Alapjogi Charta EU-n belüli alkalmazásának megerősítésére irányuló stratégia* (SOC/671), HL C 341., 2021.8.24., 50. o.

([8]) Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, *Egyenlőség az Unióban 20 évvel az egyenlőségi irányelvek kezdeti végrehajtása után*, i. m.

3. **Részletes megjegyzések**

3.1. *Az egyenlőség általános elve érvényesülésének előmozdítása a tagállamokban*

3.1.1. A jelenlegi európai helyzet rávilágít arra, hogy az egyenlőség elve olyan törekvés, amely még mindig jelentős bizonytalansággal terhelt. Például maga az Európai Bizottság is megerősíti, hogy a Covid19 idején az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés jelentős kihívássá vált Európában ([9]).

3.1.2. Míg egyes európai országok az egyenlőség általános elvét beépítik jogi kereteikbe azáltal, hogy rögzítik az egyenlő bánásmódhoz való jogot a civil társadalomban, a gazdasági kapcsolatokban és az állammal szemben, addig mások csak a törvény által kifejezetten tiltott megkülönböztetés ellen lépnek fel, és nem írnak elő semmilyen tevőleges kötelezettséget az egyenlőség elvének alkalmazására ([10]).

3.1.3. Ez a különbség jelentős szakadékot ékel az uniós polgárok és lakosok közé az egyenlőség elvének hatálya, törvényes védelme és a tényleges alkalmazásához szükséges követelmények tekintetében.

3.1.4. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy ismerje fel azokat a strukturális nehézségeket, amelyek megakadályozzák az egyenlőség elvének teljeskörű megvalósítását, és amelyek egyrészt az elért eredmények korlátait, másrészt az egyenlőtlenségek mértékét mutatják ma Európában. A nemzeti esélyegyenlőségi és emberi jogi szervezeteket aktívan be kell vonni ebbe a folyamatos értékelési folyamatba.

3.1.5. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak mindenképpen nagyratörő, az Európai Unióról szóló szerződésben és az Alapjogi Chartában rögzített értékeket követő, az egyenlőség elvét és az esélyegyenlőséget előmozdító politikát kell elfogadnia összes hatásköre mozgósításával. Ebben a tekintetben az EGSZB támogatja az Európai Bizottságnak a Szerződés 157. és 19. cikkén alapuló új kezdeményezését, amely a nemzeti esélyegyenlőségi szervek hatékonyságára, valamint potenciáljuk, sokrétű szerepük és kapacitásuk fejlesztésére irányul.

3.1.6. Az EU-nak olyan konkrét eszközöket kell létrehoznia, amelyekkel az egyenlőség általános elvét az összes tagállamban alkalmazandó jogelvvé alakíthatja, hogy védelmet biztosíthasson a hátrányos megkülönböztetésnek az Európai Unió működéséről szóló szerződés 19. cikke által védett hét esetén kívüli egyenlőtlen bánásmód ellen is. A strukturális alapok felhasználása például hatékony módja lenne a megkülönböztetésmentességet célzó intézkedések eredményes végrehajtásának.

3.1.7. Az egyenlő bánásmód általános elvének elismerése, a tevőleges kötelezettségek létrehozása és azok rendszerszintű dimenziójának felismerése a gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek elleni küzdelem javításának egyik eszköze.

3.2. *A digitalizációból fakadó egyenlőtlenség és hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem*

3.2.1. Az EGSZB elismeri ugyan, hogy a technológiai változások számos polgár számára megkönnyítik a hozzáférést a jogokhoz, de úgy véli, hogy valójában új egyenlőtlenségekhez is vezetnek a jogokhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén, ezért az egyenlő bánásmód elvének védelme is új fellépéseket igényel.

3.2.2. A közszolgáltatásokhoz és az árukhoz és szolgáltatásokhoz (köztük az alapvető szolgáltatásokhoz) való hozzáférés digitalizálása mélyreható változást eredményezett a felhasználókkal való kapcsolatban, a fizikai akadályok eltörlésével egyidejűleg új digitális akadályokat is teremtve. Ez megakadályozza a jogokhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférést Európában egyes polgárok, különösen a leghátrányosabb helyzetűek, a kiszolgáltatottak és a fogyatékkal élők, valamint az idősek többsége esetében ([11]).

3.2.3. Ezek a hiányosságok új közpolitikák kidolgozását és végrehajtását teszik szükségessé a digitális integráció érdekében, valamint az állami és a magánszolgáltatók felhasználókkal szembeni tevőleges kötelezettségeinek meghatározását igénylik, a könnyű és ingyenes hozzáférést is beleértve.

([9]) Európai Bizottság: *Szolidaritás az egészségügyben: az egészség terén mutatkozó egyenlőtlenségek csökkentése az Európai Unióban* (COM(2009) 567 final).

([10]) Crowley, N., *Making Europe more Equal: A legal Duty?* (Jogi kötelesség egyenlőbbé tenni Európát?), Equinet, 2016.

([11]) Défenseur des droits, *Dématérialisation et inégalités d'accès aux services publics* (Digitalizálás és a közszolgáltatásokhoz való egyenlőtlen hozzáférés), 2019; valamint *Dématérialisation des services publics: trois ans après, où en est-on?* (Hol tartunk három évvel a közszolgáltatások digitalizálása után?), 2022.

3.2.4. A digitális hozzáférés technikai nehézségein túlmenően, valamint az algoritmuson ([12]) és a biometrikus technológián ([13]) alapuló eszközökkel kapcsolatban az EGSZB megállapítja, hogy új kihívásokkal nézünk szembe a jogsértések és a hátrányos megkülönböztetés előidézése terén.

3.2.5. Mint arra az Európa Tanács ([14]) és az Alapjogi Ügynökség tevékenysége ([15]) is rávilágít, az algoritmikus döntéshozatal olyan döntéshozatali eszközöket hoz létre, amelyeknél a megkülönböztető elfogultság az eredmények automatizált ismétlésének igényéből fakad. A mesterséges intelligencia által vezérelt megkülönböztetés kockázatainak csökkentésére szolgáló legrelevánsabb jogi eszközök a megkülönböztetésmentességet biztosító jogszabályok és az adatvédelmi jogszabályok. Hatékony végrehajtás esetén mindkét jogi eszköz segíthetne a jogellenes megkülönböztetés elleni küzdelemben.

3.2.6. Az EGSZB úgy véli, hogy ezeknek a hatásoknak az ellenőrzése határozott közpolitika iránti elkötelezettséget követelne meg, amely az egész európai belső piacra és az Európán kívüli gazdasági szereplőkre is vonatkozik, Ez – a digitális szolgáltatásokról szóló, jelenleg elfogadás alatt álló jogszabálynak megfelelően – szükségessé tenné az automatizált döntéshozatal nyomon követésére, valamint az adatok ellenőrzésére, értékelésére, hatásvizsgálatára és korrekciójára szolgáló folyamatok bevezetését e technológiák fejlesztése és végrehajtása során. A digitális szolgáltatásokról szóló irányelv elfogadása szintén segíthet a megoldások kidolgozásában.

3.3. *Az egyenlő bánásmód védelmének javítása és a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelma munka világában*

3.3.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a foglalkoztatás döntő jelentőségű a befogadás és a mindenkire vonatkozó egyenlőség megvalósítása szempontjából.

3.3.2. Bár az Európai Unió történelmet írt a nemek közötti egyenlőség melletti elkötelezettségével a foglalkoztatásban, ma mégis az a helyzet, hogy a (gazdasági, társadalmi, egészségügyi vagy egyéb) válságok következményei hagyományosan a nőket sújtják elsőként. Az EU országai továbbra is küszködnek a nemek közötti munkahelyi egyenlőség nagy kihívásával. A Covid19-válság nyomán a nők foglalkoztatási rátája minden korcsoportban és minden foglalkozási csoportban visszaesett, és világszinten 61,8 %-ra csökkent ([16]).

3.3.3. E nemek közötti egyenlőtlenségek hozzáadódnak az egyenlőtlenség többi formájához. Az Eurostat 2019-ben végzett felmérése szerint a fogyatékossággal élők 68 %-a volt kitéve az elszegényedésnek vagy a társadalmi kirekesztésnek, szemben a teljes lakosság 28,4 %-val ([17]). A magukat LMBT személyeknek vallók 21 %-a, valamint a maghrebi, afrikai vagy roma származásúak 25 %-a hátrányosan megkülönböztetve érezte magát a munkahelyén ([18]).

3.3.4. A hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó 2020-as Eurobarométer felmérés szerint pedig az uniós polgárok 59 %-a véli úgy, hogy a hátrányos megkülönböztetés fő oka az etnikai származás vagy a bőrszín, és a vizsgálatok is azt mutatják, hogy a foglalkoztatás terén ez különösen jelentős, ahol számottevően befolyásolja az esélyegyenlőséget, valamint a társadalmi integrációt. Hatékony módszereket kellene bevezetni e hátrányos megkülönböztetések bizonyíthatóságára a bíróságok előtt, például a francia legfelsőbb bíróságok által elismert Clerc-módszert, amellyel összehasonlítható az azonos szinten alkalmazottak szakmai előmenetele ([19]).

3.3.5. Jelenleg a foglalkoztatásból eredő hátrányos megkülönböztetés elleni uniós politika kimerül egy olyan jogi keretben, amely lehetővé teszi a hátrányos megkülönböztetés eseteinek bíróság előtti megállapítását, ugyanakkor nagyon megterheli a potenciális áldozatot, mivel neki kell vállalnia a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelmet, és benyújtania egy vagy több keresetet a munkáltatója, valamely szolgáltató vagy az állam ellen.

([12]) Gerards, J., Xenidis, R., *Algorithmic discrimination in Europe* (Algoritmikus megkülönböztetés az EU-ban), A nemek közötti egyenlőség és a megkülönböztetésmentesség jogi szakértőinek európai hálózata, Európai Bizottság, 2020.

([13]) Défenseur des droits, *Technologies biométriques: L'impératif respect des droits fondamentaux* (Biometrikus technológiák: az alapvető jogok szükségszerű tiszteletben tartása), 2021.

([14]) Európa Tanács, Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság, Frederik Zuiderveen: *Discrimination, intelligence artificielle et décisions algorithmiques* (Hátrányos megkülönböztetés, mesterséges intelligencia és algoritmikus döntéshozatal), 2018.

([15]) Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége: *Hogyan alakítsuk jól a jövőt? Mesterséges intelligencia és alapvető jogok*, 2021.

([16]) Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE), *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic* (A nemek közötti egyenlőség és a Covid19-világjárvány társadalmi-gazdasági hatása).

([17]) Eurostat, Income inequalities (Jövedelmi egyenlőtlenség), 2019.

([18]) Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, *Egyenlőség az Unióban 20 évvel az egyenlőségi irányelvek kezdeti végrehajtása után*, i. m.

([19]) Chappe. V.A., La preuve par comparaison: méthode des panels et droit de la non-discrimination (Bizonyítás összehasonlítással: panelmódszer és a megkülönböztetésmentességhez való jog), *Sociologies pratiques*, 2011/2, 23. sz., 45–55. o.; Kerethatározat, Défenseur des droits [ombudsman], 2022-139. sz., 2022. augusztus 31.; Cour de cassation, chambre sociale [semmítőszék, szociális tanács], 10/7/1998, 90-41231. sz.; Chambre sociale 04/07/2000, 98-43285. sz.; Chambre sociale 28/6/2006, 04-46419. sz.

3.3.6. Az Európai Bizottság régóta elismeri, hogy a megkülönböztetés kollektív jelenségek terméke. Az esetenkénti peres eljárás nagyon megterhelő az áldozatok számára. A hátrányos megkülönböztetés esetében dokumentált és jelentős a perrel nem élő áldozatok aránya ([20]). A munkahelyi hátrányos megkülönböztetés miatti per ritka, az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatos megkülönböztetés miatti kereset pedig alig létezik. Meg kell erősíteni az egyenlőség előmozdításának peren kívüli mechanizmusait és eljárásait, valamint a pro bono alapon végzett jogi tevékenység és a közérdekű per támogatását.

3.3.7. Az EGSZB támogatja, hogy az uniós jogalkotás olyan eljárási eszközöket fogadjon el, amelyek megkönnyítik a tagállamokban a jogokhoz való hozzáférést például olyan kollektív kereseti mechanizmusok alkalmazásával, amelyek javítják mind a bírósági jogorvoslathoz való hozzáférést, mind annak hatását a megkülönböztetés elleni küzdelemre és az egyenlő bánásmód fenntartására. Ezzel megkímélik az egyént a pereskedéstől, az elítélt gyakorlatoknak megfelelő súlyt adnak a jogi fellépésnek, és a hátrányos megkülönböztetést ténylegesen szabályozó elrettentő erővel ruházzák fel a jogi keretet.

3.3.8. Amennyiben tehát az Európai Unió hatékonyan szeretne fellépni a munkahelyi hátrányos megkülönböztetés ellen, a bírósági eljárás nem lehet az egyetlen beavatkozási lehetőség a kollektív és rendszerszintű megkülönböztetéssel szemben.

3.3.9. Az Európai Uniónak a megkülönböztetés ellen nemcsak bírósági eljárással kell fellépnie, hanem például az egyenlőtlenség kialakulását megelőző beavatkozást, a gyakorlatok kijavítását és a megkülönböztetés megelőzését lehetővé tevő előrejelzési eszközök bevetésével is.

3.3.10. Az EGSZB úgy véli, hogy hasonló politikákat kell bevetni a hátrányos megkülönböztetésnek az Európai Unió működéséről szóló szerződés 19. cikkében említett összes esetében. Ezért kéri az Európai Bizottságot, hogy:

i. vállaljon kötelezettséget a meglévő intézkedések végrehajtására vagy új intézkedések elfogadására a munkahelyi egyenlőség előmozdítása érdekében foglalkoztatási és megkülönböztetésmentességi politikája keretében, és biztosítsa a hatályos jogszabályok hatékony végrehajtását;

ii. szorgalmazza olyan intézkedések elfogadását, amelyek általánossá teszik a munkahelyi megkülönböztetés elemzését, és ösztönzik a munkáltatókat terhelő értékelési, bejelentési és nyomonkövetési kötelezettségeket;

iii. segítsen a vállalkozásoknak a megkülönböztetésellenes és befogadó gyakorlatokat kifejlesztésében.

3.4. *A hátrányos megkülönböztetés elleni védelem bővítése és egységesítése az EU-ban*

3.4.1. Az EGSZB kifejezetten bátorítja az Európai Uniót, hogy az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében folytassa a megkülönböztetések elleni védelem kidolgozását, elfogadva többek közt a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló irányelvre irányuló javaslatot.

3.4.2. Az EGSZB megállapítja, hogy az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén tapasztalható hátrányos megkülönböztetés elleni jelenleg létező védelem bizonyos kritériumok alapján védelmi hierarchiát állít fel, ami a megkülönböztetés kritériumai által érintett személyek egyenlőtlen védelméhez vezet.

3.4.3. Bár az EU-ban a megkülönböztetésmentesség elve az alapvető jogok védelmének egyik pillére, az Európai Unió mindaddig nem teljesítheti az európai közéletben a jogok egyenlő érvényesülésének célkitűzését, amíg az irányelvtervezet elfogadása függőben van.

3.4.4. Az EGSZB arra kéri a Tanácsot, a Parlamentet és az Európai Bizottságot, hogy gondoskodjanak arról, hogy az irányelvtervezet olyan változatban kerüljön elfogadásra, amely tartalmazza a jogokhoz és jogorvoslathoz való hozzáférés javítására vonatkozó átfogó javaslatait, köztük a jogokhoz való hozzáférést megkönnyítő mechanizmusokat a hatékonyságot biztosító kollektív jogorvoslati eljárások elfogadásával, valamint a tagállami szerveknek a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem terén biztosított hatáskörök elismerését is.

3.4.5. Az EU-nak még inkább fokoznia kell konkrét erőfeszítéseit és együttműködését, hogy az LMBTQIA+ személyek méltóságát és alapjogait kivétel nélkül tiszteletben tartsák, hogy sehol ne lehessen eljárás alá vonni őket, és hogy megerősítsék részvételüket a közéletben.

([20]) Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, *Egyenlőség az Unióban 20 évvel az egyenlőségi irányelvek kezdeti végrehajtása után*, i. m.

3.5. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak aktívan elő kell mozdítania az esélyegyenlőség és a tevőleges kötelezettségek általános elvének elismerését. Az uniós intézményeknek emellett kötelező erejű normák elfogadása révén támogatniuk kell az egyenlőséget és az emberi jogokat előmozdító nemzeti szervezeteket, hogy azok teljes mértékben kiaknázhassák a bennük rejlő lehetőségeket, és biztosíthassák a meglévő jogszabályok hatékony alkalmazását.

3.6. *A politikai, szakszervezeti és civil szereplők elleni hátrányos megkülönböztetés elleni védelem megújítása*

3.6.1. Az EGSZB megállapítja, hogy az utóbbi években a politikai, szakszervezeti vagy a munkavállalói szervezetekhez tartozó, valamint a civil aktivisták Unió-szerte le tudják küzdeni a nehézségeket, hogy gyakorolhassák a véleménynyilvánítás és a cselekvés szabadságát, például élnek a tüntetéshez való jogukkal követeléseik kinyilvánítására vagy tárgyalások folytatására.

3.6.2. Az EGSZB úgy véli, hogy mind az Uniónak, mind a tagállamoknak – jogszabályaikkal és az alkalmazandó nemzetközi eszközökkel összhangban – hatékonyan biztosítaniuk kell a politikai szereplők, szociális partnerek és egyesületi szereplők biztonságát, egyenlő bánásmódját és tagállami hatóságok általi védelmét, ami korrelál a demokrácia, a jogállamiság és a politikai véleményen alapuló megkülönböztetés tilalmának értékeivel.

3.6.3. Minden tagállam ratifikálta a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek (ILO) az egyesülési szabadságról és a szervezkedési jog védelméről szóló (87. sz.) egyezményét és a szervezkedési jog és a kollektív tárgyalási jog elveinek alkalmazásáról szóló (98. sz.) egyezményét. Az egyesülési szabadságot és a szervezkedési jogot is tiszteletben kell tartani és támogatni kell. Fontos, hogy nemzeti és uniós szinten viták folyjanak arról, hogy miként lehet biztosítani, hogy a munkavállalók hozzáférjenek a szakszervezeti képviselethez, és gyakorolni tudják a kollektív szervezkedéshez és fellépéshez való jogot ([21]). A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet nemzetközileg elismert normáival összhangban az EGSZB határozottan arra ösztönzi a tagállamokat és az Európai Bizottságot, hogy jogszabályaikkal, munkaügyi kapcsolatrendszereikkel és az alkalmazandó nemzetközi eszközeikkel összhangban biztosítsák az egyesülési szabadság, a szervezkedési jog és a kollektív tárgyaláshoz való jog hatékony védelmét.

3.7. *Hatékony nemzeti intézmények az egyenlőség, az alapjogok védelme és a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem előmozdítására*

3.7.1. Az uniós és nemzeti jogszabályok alkalmazása ezen a területen túl gyakran jelentős korlátozásokkal jár, amelyek az egyes tagállamokra jellemző jogi, intézményi, szervezeti és pénzügyi szempontokhoz kapcsolódnak.

3.7.2. Az EGSZB úgy véli, hogy konkrét terveket kell kidolgozni, a pénzügyi támogatás vonatkozásában is a nemzeti intézmények kapacitásának javítása érdekében.

3.7.3. Az EGSZB arra biztatja az Európai Bizottságot, hogy hozzon létre az emberi jogi feladatokat ellátó tagállami intézmények számára egy segítségnyújtási programot a hatásköreik (nemzetközi szabványok létrehozása, akkreditálása és betartása) javítása, megerősítése és észszerűsítése céljából, beleértve a tudatosítást, a tudást és az összes csoport sajátos igényeinek való megfelelést.

3.7.4. Azon is javítani kell, ahogyan az összes, főleg az emberi jogok védelmében részt vevő civil és társadalmi szereplő dolgozni tud a meglévő jogi eszközökkel, és együtt tud működni a közintézményekkel. Jobban kell támogatni azokat a társadalmi szereplőket és civil szervezeteket, amelyek a hátrányos megkülönböztetés áldozatai számára biztosítják az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést. A nekik nyújtott támogatás képzések, a felismerés, a tudás és a bevált gyakorlatok átadása, pénzügyi és szervezeti támogatás, valamint a támadásokkal és a lejáró kampányokkal szembeni védelem formájában valósulhat meg.

3.7.5. Az EGSZB korábbi javaslatához híven megismétli, hogy létre kell hozni egy hatékony és elérhető mechanizmust a fizikai és verbális bántalmazás, a megfélemlítés és a zaklatás jelzésére és jelentésére, beleértve a visszaélésszerű folyamatokon, a civil szervezetek, köztük az emberi jogokat védő szervezetek elleni gyűlöletbeszéden keresztül történőket is ([22]). Ha a digitális térben indulnak ezek a támadások, akkor gyorsan azonosítani kell őket, és a kapcsolódó tartalmakat törölni kell.

Kelt Brüsszelben, 2022. október 26-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([21]) Lásd még a „*Tisztességes minimálbérek Európában*” című vélemény (SOC/632), 4.5.3. és 4.5.6. pontját (HL C 429., 2020.12.11., 159. o.).

([22]) *Az Alapjogi Charta EU-n belüli alkalmazásának megerősítésére irányuló stratégiára* vonatkozó vélemény (SOC/671)(HL C 341., 2021.8.24., 50. o.).

MELLÉKLET

Az alábbi módosító indítványok, amelyeket a vita során elutasítottak, a leadott szavazatok legalább egynegyedét megkapták (eljárási szabályzat 59. cikk (3) bekezdés):

1. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/724 – Az egyenlőség javítása az EU-ban

3.3.7. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB ***támogatja, hogy az uniós jogalkotás olyan*** eljárási ***eszközöket fogadjon el***, amelyek megkönnyítik ***a tagállamokban*** a jogokhoz való hozzáférést például olyan kollektív kereseti mechanizmusok alkalmazásával, amelyek javítják mind a bírósági jogorvoslathoz való hozzáférést, mind annak hatását a megkülönböztetés elleni küzdelemre és az egyenlő bánásmód fenntartására. Ezzel megkímélik az egyént a pereskedéstől, az elítélt gyakorlatoknak megfelelő súlyt adnak a jogi fellépésnek, és a hátrányos megkülönböztetést ténylegesen szabályozó elrettentő erővel ruházzák fel a jogi keretet.	Az EGSZB ***arra ösztönzi a tagállamokat, hogy fontolják meg és szükség esetén hozzák meg a megfelelő intézkedéseket az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosítása és támogatása érdekében. Ez magában foglalhat olyan*** eljárási ***eszközök elfogadására irányuló jogszabályokat***, amelyek megkönnyítik a jogokhoz való hozzáférést ***az érintett tagállamban***, például olyan kollektív kereseti mechanizmusok alkalmazásával, amelyek javítják mind a bírósági jogorvoslathoz való hozzáférést, mind annak hatását a megkülönböztetés elleni küzdelemre és az egyenlő bánásmód fenntartására. Ezzel megkímélik az egyént a pereskedéstől, az elítélt gyakorlatoknak megfelelő súlyt adnak a jogi fellépésnek, és a hátrányos megkülönböztetést ténylegesen szabályozó elrettentő erővel ruházzák fel a jogi keretet.

Indokolás

A tanulmányozócsoportban és a SOC szekcióban nem volt egyetértés a három csoport között ebben a kérdésben. Az eljárásjog hagyományosan a tagállamok hatáskörébe tartozik. Ezért a tagállamoknak kell eldönteniük, hogy kívánnak-e nemzeti szinten kollektív keresetet/kollektív jogorvoslatot bevezetni az egyenlőség elve érvényesítésének eszközeként. Ez azt is lehetővé tenné, hogy a nemzeti rendszereket a nemzeti realitásokhoz igazítsák. Továbbá nem szabad elfelejteni, hogy a kollektív jogorvoslattal is vissza lehet élni.

A szavazás eredménye:

Mellette: 59

Ellene: 104

Tartózkodott: 13

2. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/724 – Az egyenlőség javítása az EU-ban

3.3.10. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB úgy véli, hogy hasonló politikákat kell bevetni a hátrányos megkülönböztetésnek az Európai Unió működéséről szóló szerződés 19. cikkében említett összes esetében. Ezért kéri az Európai Bizottságot, hogy: — vállaljon kötelezettséget a meglévő intézkedések végrehajtására vagy új intézkedések elfogadására a munkahelyi egyenlőség előmozdítása érdekében foglalkoztatási és megkülönböztetésmentességi politikája keretében, és biztosítsa a hatályos jogszabályok hatékony végrehajtását; — szorgalmazza olyan intézkedések elfogadását, amelyek ***általánossá teszik*** a munkahelyi megkülönböztetés elemzését, és ***ösztönzik a munkáltatókat*** terhelő értékelési, bejelentési és nyomonkövetési ***kötelezettségeket***; — segítsen a vállalkozásoknak a megkülönböztetésellenes és befogadó gyakorlatokat kifejlesztésében.	Az EGSZB úgy véli, hogy hasonló politikákat kell bevetni a hátrányos megkülönböztetésnek az Európai Unió működéséről szóló szerződés 19. cikkében említett összes esetében. Ezért kéri az Európai Bizottságot, hogy: — vállaljon kötelezettséget a meglévő intézkedések végrehajtására vagy új intézkedések elfogadására a munkahelyi egyenlőség előmozdítása érdekében foglalkoztatási és megkülönböztetésmentességi politikája keretében, és biztosítsa a hatályos jogszabályok hatékony végrehajtását; — szorgalmazza olyan intézkedések elfogadását, amelyek ***elősegítik*** a munkahelyi megkülönböztetés ***uniós jogban meghatározott fogalommeghatározásának hatékony alkalmazását***, és ***iránymutatást nyújtanak a munkáltatóknak*** értékelési, bejelentési és nyomonkövetési ***kötelezettségeik tekintetében***; — segítsen a vállalkozásoknak a megkülönböztetésellenes és befogadó gyakorlatokat kifejlesztésében.

Indokolás

Ez a pont az EUMSZ 19. cikkében meghatározott kritériumokon alapuló szakpolitikák végrehajtásáról szól. A vélemény 3.4.1 (és 1.3.) pontja már kimondja, hogy „Az EGSZB kifejezetten bátorítja az Európai Uniót, hogy az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében folytassa a megkülönböztetések elleni védelem kidolgozását, elfogadva többek közt a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló irányelvre irányuló javaslatot.” A javasolt módosítás célja a szöveg módosítása annak jelzése érdekében, hogy milyen intézkedésekre van szükség a hátrányos megkülönböztetés elleni uniós szabályok hatékony végrehajtásához és alkalmazásához.

A szavazás eredménye:

Mellette: 67

Ellene: 109

Tartózkodott: 11

3. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/724 – Az egyenlőség javítása az EU-ban

3.4.4. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB arra kéri a Tanácsot, a Parlamentet és az Európai Bizottságot, hogy gondoskodjanak arról, hogy az irányelvtervezet olyan változatban kerüljön elfogadásra, amely tartalmazza a jogokhoz és jogorvoslathoz való hozzáférés javítására vonatkozó átfogó javaslatait, ***köztük*** a jogokhoz való ***hozzáférést megkönnyítő mechanizmusokat*** a hatékonyságot biztosító kollektív jogorvoslati eljárások elfogadásával, valamint a tagállami szerveknek a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem terén biztosított hatáskörök elismerését is.	Az EGSZB arra kéri a Tanácsot, a Parlamentet és az Európai Bizottságot, hogy gondoskodjanak arról, hogy az irányelvtervezet olyan változatban kerüljön elfogadásra, amely tartalmazza a jogokhoz és jogorvoslathoz való hozzáférés javítására vonatkozó átfogó javaslatait, ***a tagállamokra bízva*** a jogokhoz való ***hozzáférés megkönnyítésére szolgáló lehetséges mechanizmusok meghatározását*** a hatékonyságot biztosító kollektív jogorvoslati eljárások elfogadásával, valamint a tagállami szerveknek a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem terén biztosított hatáskörök elismerését is.

Indokolás

A tanulmányozócsoportban és a SOC szekcióban nem volt egyetértés a három csoport között ebben a kérdésben. Az eljárásjog hagyományosan a tagállamok hatáskörébe tartozik. Ezért a tagállamoknak kell eldönteniük, hogy kívánnak-e nemzeti szinten kollektív keresetet/kollektív jogorvoslatot bevezetni az egyenlőség elve érvényesítésének eszközeként. Ez azt is lehetővé tenné, hogy a nemzeti rendszereket a nemzeti realitásokhoz igazítsák. Továbbá nem szabad elfelejteni, hogy a kollektív jogorvoslattal is vissza lehet élni.

A szavazás eredménye:

Mellette: 60

Ellene: 114

Tartózkodott: 11

4. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY:

SOC/724 – Az egyenlőség javítása az EU-ban

1.10. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB ***támogatja, hogy az uniós jogalkotás*** a kollektív keresetek tagállami végrehajtását megkönnyítő ***jogszabályokat fogadjon el***, javítva a jogorvoslathoz való hozzáférést és ennek hatását a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemre és az egyenlő bánásmód védelmére – megkímélve ezzel az egyént a pereskedéstől, az elítélt gyakorlatoknak megfelelő súlyt adva a jogi fellépésnek és a hátrányos megkülönböztetést ténylegesen szabályozó elrettentő erővel ruházva fel a jogi keretet.	Az EGSZB ***arra ösztönzi a tagállamokat, hogy fontolják meg és szükség esetén hozzanak megfelelő intézkedéseket*** a kollektív keresetek tagállami végrehajtását megkönnyítő ***jogszabályok elfogadására***, javítva a jogorvoslathoz való hozzáférést és ennek hatását a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemre és az egyenlő bánásmód védelmére – megkímélve ezzel az egyént a pereskedéstől vagy enyhítve az ezzel kapcsolatos terheken, az elítélt gyakorlatoknak megfelelő súlyt adva a jogi fellépésnek és a hátrányos megkülönböztetést ténylegesen szabályozó elrettentő erővel ruházva fel a jogi keretet. ***A legjobb gyakorlatok cseréjének megkönnyítése érdekében kérjük az Európai Bizottságot, hogy ezzel kapcsolatban nyújtson tájékoztatást a különböző nemzeti jogszabályi keretekről.***

Indokolás

A tanulmányozócsoportban és a SOC szekcióban nem volt egyetértés a három csoport között ebben a kérdésben. Az eljárásjog hagyományosan a tagállamok hatáskörébe tartozik. Ezért a tagállamoknak kell eldönteniük, hogy kívánnak-e nemzeti szinten kollektív keresetet/kollektív jogorvoslatot bevezetni az egyenlőség elve érvényesítésének eszközeként. Ez azt is lehetővé tenné, hogy a nemzeti rendszereket a nemzeti realitásokhoz igazítsák. Továbbá nem szabad elfelejteni, hogy a kollektív jogorvoslattal is vissza lehet élni.

A szavazás eredménye:

Mellette: 65

Ellene: 113

Tartózkodott: 8